

Glengarry Glen Ross
(KVS - Nand Buyl,
Ronny Waterschoot)

equivalenten voor. Zo een vertaling kon hij dan wel makkelijk kwijt aan de Engelse regisseur David Gilmore (specialiteit musicals!!), die voor de microfoon rustig kon verklaren dat het heel knap vertaald was (daar hij geen Nederlands verstaat, moet hij dat waarschijnlijk van de directeur-van-de-volgende-negen-jaar hebben). Deze on-Nederlandse, maar brutale vertaling is echter op de première bij sommige brave KVS-bezoekers in het verkeerde keelgat geschoten, zodat men dan maar hals over kop is beginnen schrappen: in Brugge was er nog een zeldzaam *kloten* te horen. Zo doet de gesubsidieerde Brusselse schouwburg aan theatercultuur.

Op Broadway was natuurlijk de integrale tekst te horen. Bij Gregory Mosher wordt elke *fuck you* een andere intonatie en betekenis gegeven. Het woord laat honderden stemvariaties toe en kan telkens weer een andere psychologische spanning oproepen. Dat komt omdat het telkens deel uitmaakt van de subtekst, waarop het stuk drijft. Mamet zet hier telkens twee personages tegenover elkaar, van wie de ene van de ander steeds wat moet loskrijgen. Wat er gezegd wordt is dus nooit van belang, wel in hoeverre dat gezegd het perso-

nage dichter of verder van zijn doel brengt. Dat levert een eindeloos fascinerend spel op. Geen woord dat iets voor zichzelf betekent, omdat het slechts een deel van een strategie is. Leugen en waarheid vervagen: alleen het effect van het woord telt.

Mosher concentreert zijn regie op het zichtbaar maken van deze strijd. De acteurs (allemaal schitterend) tonen de stand van zaken met hun lichaam. Elk handgebaar, elk leunen naar elkaar toe, elk verzetten van een voet duidt op een nieuwe fase van het gevecht. In het tweede bedrijf toont Mamet wat de implicaties zijn van zulk een levenshouding: wanneer de bedrogen klant op het nippertje gered wordt door een 'toevallig' foute reactie van één van de verkopers, lijkt het er een ogenblik op, dat er toch één van hen over een miniem sprankeltje menselijk fatsoen beschikt. Maar de volgende repliek leert ons dat dit goedgemeende woord alleen gesproken werd om een collega een zware slag toe te brengen: het ging niet om medelijden maar om winnen en verliezen. Meteen staat het publiek oog in oog met de moraal waarop de vrije markteconomie met haar nadruk op persoonlijk, nietsontziend initiatief drijft. (Terloops: bij ons worden de

advertenties voor De Gouden Gids volgens dezelfde verkoopprincipes aan de man gebracht; waarom laat de vertaling bij de KVS dat dan in Amerika gebeuren?). Hierover gaat dit stuk: niet over die toevallige mensen (zoals bij de KVS) maar over het economisch systeem (zoals op Broadway). Het is een les in observatie om door te stoten naar de sociale basismechanismen die de gedragingen schragen. Daarom is dit een wreed en onthutsend stuk over het kapitalisme in werking.

In de opvoering op Broadway eindigt het eerste bedrijf op een ongewoon sterk moment, omdat daar een haai van een verkoper een arme stumper in de luren legt. Vanaf het ogenblik dat Joe Mantegna de tekst begint te spreken, weet men dat men met een uitzonderlijk acteur te maken heeft. Als Vic De Wachter in Brussel aan deze tekst begint, weet niemand (niet in de zaal, misschien hijzelf evenmin) waarom hij flauwe kul staat te verkopen.

Schrijnender mislukking was er dit jaar in een mager toneelseizoen wellicht niet te beleven. Moet men, zo denkt men, een auteur niet beschermen tegen zo een Vlaams gezelschap? Want, het is geen toeval dat dit gezelschap Mamet niet aankan. Het komt rechtstreeks voort uit een fundamenteel tekort aan inzicht in wat acteren is. Een auteur die enige complexiteit en subtiliteit vereist (iets waar Mamet op rekent omdat hij met zo een begaafde regisseur als Mosher werkt), moet hier op de klippen.

De Pullitzerprijs was dus verdiend, alleen Vlaanderen heeft er niets van gemerkt. Ondertussen is regisseur Gregory Mosher op weg om grotere bekendheid te verwerven, want hij is zopas aangeworven door het Lincoln Centre in New York om daar de nieuwe toneelliteratuur tot haar volle recht te laten komen. Voor *Etcetera*-lezers is dat geen verrassing, we zingen hier reeds meer dan twee jaar zijn lof.

Johan Thielemans

GLENGARRY GLEN ROSS (David Mamet)

te Brussel: produktie: KVS;
vertaling: Marc Van Wesemael; regie: David Gilmore;
decor: Roger Glossop; met Nand Buyl, Ronny Waterschoot, Vic De Wachter e.a.
New York: produktie: Goodman Theatre (Chicago);
regie: Gregory Mosher; decor: Michael Merritt; met Joe Mantegna, Chuck Stransky, Mike Nussbaum, James Tolkan, Jack Wallace, J.T. Walsh en Howard Witt.